

WAGENINGEN

op de kaart, een typologie van kaarten

Zomer 2008

Speciale Collecties Bibliotheek Wageningen UR
open ma.-vr.: 9.00-17.00
bezoek: Forum, gebouwnr. 102; Droevendaalsesteeg 2
post: Postbus 9100, 6700 HA Wageningen
tel: 0317-482701 / 482299; fax: 0317-484761
E-mail: speccoll.library@wur.nl / url: <http://www.library.wur.nl/speccoll>

WAGENINGEN op de kaart, een typologie van kaarten

Gebruik van kaartmateriaal als bron van onderzoek

De wijze waarop kaarten als bron kunnen worden gebruikt loopt zeer uiteen. Zo vormen kaarten voor kaarthistorici natuurlijk het studieobject bij uitstek. Zij ontleen informatie over kartering- en projectiemethoden, toegepaste schalen, kleuren en symbolen. Vormaspecten kunnen van belang zijn voor kunsthistorici, heraldici (wapens), genealogen e.d. omdat er vaak op oude kaarten versieringen, wapens en portretten staan. De kaartinhoud levert belangrijke informatie op voor onderzoekers van het landschap en van de elementen die daarin voorkomen zoals dorpen en steden. Zelfs bouw- en tuinhistorici kunnen soms waardevolle gegevens aan kaarten ontleen omdat er min of meer concrete afbeeldingen van boerderijen, kastelen en andere bouwwerken op kunnen staan.

Pas de laatste decennia worden oude kaarten gebruikt als bronnenmateriaal voor historisch onderzoek in combinatie met bijvoorbeeld archief onderzoek. De onderzoeksmethode van kaarten is een studie op zich. Integratie van de informatie van bronnen van verschillende aard met de meer traditionele - schriftelijke - bronnen bleef vroeger vaak achterwege. Omdat veel oude kaarten onbetrouwbaar leken én bleken, was men huiverig op de informatie van oude kaarten af te gaan. Oude kaarten werden eerder als illustratiemateriaal gebruikt dan als primaire bron van informatie. Kennis van oude kaarten (de bronnen) en kennis van de geschiedenis van het betreffende gebied (de wetenschap) staan daarbij in een zekere wisselwerking tot elkaar. De bronnen leveren het materiaal voor meer kennis én meer kennis geeft een betere beoordeling en waardering van de bronnen. Als bronnenmateriaal bij historisch onderzoek moeten oude kaarten - indien mogelijk - gebruikt worden in combinatie met andere bronnen zoals: archeologische opgravingen en andere bodemresten, archieven, literaire beschrijvingen, figuratieve voorstellingen, objecten etc.

WAGENINGEN op de kaart, een typologie van kaarten

De betrouwbaarheid van oude kaarten

Er is hiervoor al even aangegeven dat de bewijskracht en betrouwbaarheid van oude kaarten als een probleem wordt ervaren. Er zijn namelijk 3 soorten van betrouwbaarheid of nauwkeurigheid te onderscheiden waarmee rekening gehouden moet worden.

1) de *chronometrische* betrouwbaarheid: in hoeverre geeft de kaart de situatie op het moment van vervaardigen of uitgeven weer. Dit geldt m.n. voor kaarten die niet gebaseerd zijn op nieuwe metingen maar gebruik maakten van informatie ontleend aan bestaande kaarten

2) de *meetkundige* betrouwbaarheid: de mate waarin de afstanden en hoeken tussen de verschillende objecten op de kaart juist zijn. Vaak zal blijken dat een kaart niet schaalgetrouw is over het gehele kaartblad. Meetkundige nauwkeurigheid neemt ook niet - zoals men zou verwachten - met de voortschrijding van de tijd toe. Voor de gehele periode geldt dat er goede en slechte kaarten zijn gemaakt

3) de *topografische* betrouwbaarheid heeft betrekking op de aard en de hoeveelheid van de topografische elementen die de kaart bevat; oftewel wat heeft de kaartmaker weggelaten.

Deze drie soorten betrouwbaarheid blijken elkaar in de praktijk meestal te beïnvloeden. Het specifieke doel waarvoor de kaart werd vervaardigd is er vaak de oorzaak van dat bepaalde informatie niet werd opgemeten of gekarteerd en is dus de belangrijkste factor die de nauwkeurigheid bepaalt.

Verschillende soorten kaarten

Kaarten die in het verleden gemaakt zijn noemen we *oude* kaarten. Dit ter onderscheiding van *historische* kaarten die als doel hebben een situatie weer te geven die in het verleden bestaan heeft of zou kunnen hebben. Het is mogelijk dat een oude kaart, bijvoorbeeld uit de 17e eeuw ook een historische kaart is omdat er op weergegeven wordt hoe men toen dacht dat Nederland er ten tijde

WAGENINGEN op de kaart, een typologie van kaarten

van de Batavieren uit zag.

Er is een grote tweedeling aan te brengen in *topografische* kaarten en in *thematische* of onderwerpskaarten. Topografische kaarten geven overwegend natuurlijke en kunstmatige terreinobjecten weer die in het landschap te herkennen zijn (of zullen gaan worden). Soms komen er ook elementen voor die niet zichtbaar zijn, bijvoorbeeld provincie- en gemeentegrenzen.

Thematische kaarten benadrukken een bepaald onderwerp, vaak met verschillende inkleuringen, arcering, soms met grafieken. De topografische informatie is - of vrij summier - of er is een eerdere topografische kartering als ondergrond gebruikt. Klimaatkaarten, waterstaatskaarten, geologische, bodem- of landbouwkaarten zijn voorbeelden van thematische kaarten.

Daarnaast is er nog een tweedeling te maken in *manuscript*-kaarten, dus handgetekend, en *gedrukte* kaarten, al dan niet handgekleurd.

Voor een verdere typologisch indeling is het doel van de kaartvervaardiging als uitgangspunt gekozen. Aan de hand daarvan is namelijk vaak de betrouwbaarheid van de kaart en dus de waarde voor historische onderzoek af te leiden. Elke typologie is echter arbitrair; sommige kaarten zullen in meerdere categorieën onder te brengen zijn.

WAGENINGEN op de kaart, een typologie van kaarten

A. Algemene topografische kaarten

1. Kaarten van het hele land

De oudste uniforme kaarten die het hele land omvatten, stammen uit de 1e helft van de 16e eeuw. Kaartmakers als Jacob van Deventer en Christiaan sGrooten karteerden het hele land - weliswaar per gewest - in opdracht van de landsheer der Nederlanden resp. keizer Karel de V en Filips de II. Door de afwezigheid van centraal bestuur in de Republiek duurt het eeuwen voordat Nederland in een uniforme kartering wordt opgemeten. Overzichtskaarten, vooral die uit de 17de en 18de eeuw waarop Nederland voorkomt, berusten dus niet op nieuwe metingen maar zijn compilaties van oudere kaarten. Pas in de 19de eeuw ontstond voor het eerst een aaneengesloten opmeting van het hele land. De Choro-topografische kaart der Noordelijke Provinciën van C.R.T. van Krayenhoff (1809-1823) en de Topografisch-Militaire Kaart (ca. 1850-65) en hun navolgers zijn ook als militaire kaarten te beschouwen.

Choro-Topographische kaart der Noordelijke Provinciën van het Koninkrijk der Nederlanden / C.R.T. Krayenhoff,
[S.l.] : Archief van Oorlog, [1809-1822]. – 1 krt. + bladwijzer 9 krt.bl.
- Kaartblad No. IV
FORUM ; SPEC.COLL. ; RPK.VI-A-11

Grote historische atlas van Nederland, 1:50.000 / P.W. Geudeke,
K. Zandvliet
Groningen : Wolters-Noordhoff, 1990.
- deel 3 Oost-Nederland, 1830-1855, p. 96-97
FORUM ; SPEC.COLL. ; 115-C/1990-02

Topografische kaart van Nederland : [schaal] 1:50000 / Topografische Dienst
Delft : Topografische Dienst,
- kaartblad 39 Rhenen, verkend in 1894
FORUM ; SPEC.COLL. ; R382B03

WAGENINGEN op de kaart, een typologie van kaarten

Topografische kaart van Nederland 1:25.000 / Topografische Dienst
Delft/Emmen : Topografische Dienst,
- kaartblad 489. Wageningen, 1914 (1906)
- kaartblad 489. Wageningen, 1932 (1930)
- kaartblad 39F. Rhenen, 1958 (1957)
- kaartblad 39F. Rhenen, 1977 (1974)
FORUM ; SPEC.COLL. LEESZAAL

2. Kaarten van provincies en gewesten

Door die provinciale zelfstandigheid ten tijde van de Republiek der 7 Verenigde Nederlanden kwamen er in de 17de en 18de eeuw wel veel afzonderlijke provincie- of gewestelijke kaarten gebaseerd op nieuwe metingen tot stand. Maar ook veel van deze kaarten zijn geheel of grotendeels gemaakt met behulp van reeds eerder opgemeten kaarten. Navolgingen, kopieën, plagiaat, al dan niet gewijzigde herdrukken komen decennialang veelvuldig voor. Ook werden de koperplaten doorverkocht aan andere uitgeverijen. Kennis over de kaartmakers en vooral de uitgever is dus van belang voor de bepaling van de chronometrische betrouwbaarheid.

WAGENINGEN op de kaart, een typologie van kaarten

Gelriae, Cliviae, finitimorumque locorum verissima descriptio /
C. Sgrooten
[Antverpiae : apud Aegid. Coppenium Diesth], [1570]
FORUM ; SPEC.COLL. ; RKk.I, 241

Geldria et Transsylvana / G. Mercator
Schaal [1:400.000]. – [Amsterdam : sumptibus et typis aeneis ludoci
Honij], [1611]. - 1 krt. gravure
FORUM ; SPEC.COLL. ; RKk.I, 242

3. Kaarten van waterschappen en inpolderingen

Een specifiek Nederlands verschijnsel zijn de polders en dus ook de polderkaarten. Hun aantal is zeer groot. Ze werden meestal gedrukt en hadden naast een waterstaatkundige en administratieve/pre-kadastrale functie ook vaak een representatieve functie wat zich uitte in prachtige randversieringen. Bij wisseling van het ambt van hoogheemraad werden nieuwe versies gemaakt met de nieuwe namen van het bestuur terwijl de cartografische inhoud gelijk bleef. Dat neemt niet weg dat het om kaarten gaat met een hoog cartografisch niveau gebaseerde op eigen metingen.

Deze landkaart van den Thielers Waard, naar een tekening in 't groot ontworpen, door den landmeeter Wouter Leempoel, in den jaare 1699; met daar in gevoegde geprojecteerde dwars-dijken, ter gelegenheid der zeven beruchte doorbraaken in den Daleschen Dyk, in den jaare 1729 ... / W.A. Bachiene, J.C. Philips, J. van Jagen
[Zalt Bommel] : J.W. Kanneman, [ca. 1760]. – 2 krt.bl. gravure
FORUM ; SPEC.COLL. ; RKk.I, 262

Bodemkunde en bodemkartering : in hoofdzaak van Wageningen en omgeving / W.A.J. Oosting
Wageningen : Veenman, 1936
- Na p. 28: Polders onder Wageningen en Bennekom ± Anno 1750
FORUM ; SPEC.COLL. ; A2096, 1936,05

WAGENINGEN op de kaart, een typologie van kaarten

4. Stads- en gemeentekaarten

Bij stadskaarten onderscheiden we individuele stadskaarten, series stadskaarten van een maker zoals die van Jacob van Deventer of in een atlas en fortificatie- en belegeringskaarten. Deze laatste groep valt ook in de categorie militaire kaarten. Fortificatiekaarten laten vaak alleen de vestingwerken zien met een leegte in de stad. Belegeringskaarten hadden vooral een nieuwsaarde maar vormden tegelijkertijd ook propaganda voor de opdrachtgever als winnaar van het beleg.

Stadsplattegronden van Jacob van Deventer, Map 6: Nederland: Gelderland

Alphen aan den Rijn [etc.] : Canaletto [etc.], 1998. - [18, 27] bl.
- Blad 78b. Wageningen (netkaart) [origineel derde kwart 16^e eeuw]
FORUM ; SPEC.COLL. 115-C/1992-02

XIV boeken van de Geldersse geschiedenissen, van 't begin af vervolgd tot aen de afzweeringh des Konincx van Spanien; waer van 't eerste deel verhandeld de land-beschrijvingh ... / A. van Slichtenhorst, J.I. Pontanus, T'Arnhem : by Iacob van Biesen, 1654. - [8], 596, [24] p. 21 krt./plattegr.

- Kaart los bij p. 102

FORUM ; SPEC.COLL. ; R340B20

Gemeente - Atlas van Nederland naar officieele bronnen bewerkt / J. Kuyper

Leeuwarden : Suringar, [1865-1869]. - 11 dl.

- Deel 2 Gelderland

FORUM ; SPEC.COLL. ; RMM0004

Gids voor Wageningen en omstreken / Vereeniging tot Bevordering van het Vreemdelingenverkeer

Wageningen : Vereeniging tot Bevordering van het Vreemdelingenverkeer, [1921]. 126 p. foto-ill.

Bevat o.a.: Wandelkaart van Wageningen tot Oosterbeek. Schaal 1:30.000

FORUM ; SPEC.COLL. ; RHH1392,40

WAGENINGEN op de kaart, een typologie van kaarten

5. Kaarten van heerlijkheden en buitenplaatsen.

Dit betreft meestal gravures met zeer grootschalige plattegronden of vogelvuchten. Representativiteit speelt hierbij een grote rol. Door de grote schaal bevatten ze veel details.

Caarte vanden Slaperdijk streckende vande Stichtse bergen tot aan de hoogte van Gelderland / J. van Broekhuysen

[S.l. : s.n.], [ca. 1705]. - 4 grote krt.bl. en 4 kleine krt.bl. gravure;

Kaartblad 8

FORUM ; SPEC.COLL. ; RkK.I, 249

Het landgoed "Oranje Nassau's Oord" / A.B. Wigman

[Wageningen] : [s.n.], [1933]. - 62 p. 1 krt.; bevat een plattegr.: "Oranje Nassau's Oord" en aanliggende landgoederen / J.M.L. Marcus, fec.;

Beschrijving landgoed O.N.O., Wageningen

FORUM ; SPEC.COLL. ; R337I37

[Opmetingen en kartering landgoed Oranje Nassau's Oord, gemeente Renkum en Wageningen] / Landbouwhogeschool (Wageningen)

Laboratorium voor Geodesie

[S.l.: s.n.], [1930-1940]. - 1 archiefdoos

Hierbij ook: Boschkaart van het landgoed Oranje Nassau's Oord : schaal 1:2500. Toestand 1930.

- Plattegrond van het landgoed Oranje Nassau's Oord; bijgew. tot 1940

FORUM ; SPEC.COLL. ; R392A01

WAGENINGEN op de kaart, een typologie van kaarten

B. Bijzondere topografische kaarten

6. Kaarten die dienst deden bij juridische of administratieve zaken
Deze kaarten hebben een heel beperkt, specifiek doel en geven daarbuiten verder weinig betrouwbare topografische informatie. Soms zijn het manuscriptkaarten en beelden ze schetsmatig een bepaalde lokale situatie weer. Er is meestal ook geen sprake van een meetkundige grondslag en de kaart kan zelfs bewust een partijdig of gewenst beeld geven dat niet met de werkelijkheid overeenkomt. Een bekend voorbeeld is de metrokaart van Londen.

Plattegrond van Wageningen met aanduiding van de gebouwen der Landbouwhogeschool
[Wageningen : s.n.], 1928
FORUM ; SPEC.COLL. ; RKk.II, kaarten Gelderland na 1900

De Landbouwhogeschool in Wageningen, plattegrond in folder Landbouwhogeschool Wageningen / E. van Cleef
Bennekom : Drukkerij Modern, 1984. – met nummering aangeduide gebouwen
FORUM ; SPEC.COLL. ; RKk.II, kaarten Gelderland na 1900

7. Kadastrale kaarten en hun voorlopers

Kadasterkaarten worden gemaakt om de administratie van de grondbelasting en het eigendom van onroerend goed in kaart te brengen. Onder invloed van de Franse overheersing werd vanaf 1811 tot 1932 metingen uitgevoerd per gemeente en ontstonden er grootschalige kadasterkaarten de zgn. minuutplannen in manuscript. Tegelijk met de kartering werden de percelen beschreven in de tabellen, de OAT's, de Oorspronkelijke Aanwijzende Tafels. Daarin worden naast naam, beroep en woonplaats van de grondeigenaren ook informatie gegeven over de kwaliteit van de grond, het gebruik en de belastbare opbrengst. Deze kaarten met hun tafels zijn een zeer belangrijke en betrouw-

WAGENINGEN op de kaart, een typologie van kaarten

bare bron van informatie en worden momenteel in de meeste provincies in facsimile voor het eerst gedrukt uitgegeven. Ook voorafgaand aan de invoering van het kadaster komen er al zgn. pre-kadastrale kaarten voor.

Kadastrale atlas Gelderland 1832: Wageningen / A.D.M. Veldhorst, Oosten J.F. van Slingeland
Arnhem : Stichting Werkgroep Kadastrale Atlas Gelderland, 1991. - 2 dl. + 23 krt.
- Kaart 6: Kad. Gem. Wageningen, sectie B blad 2 De Benedenbuurt
- Kaart 23: Huurwaardenkaart van Wageningen omstreeks 1832
FORUM ; SPEC.COLL. ; O/71(10)

Situatie omgeving 'Casteelse Poort' / Gemeente Wageningen, Sektor VROM afd. Landmeten & Kadaster
Schaal 1 : 500. - [Wageningen : Gemeente Wageningen], 1997
FORUM ; SPEC.COLL. ; RKk.II, kaarten Gelderland na 1900

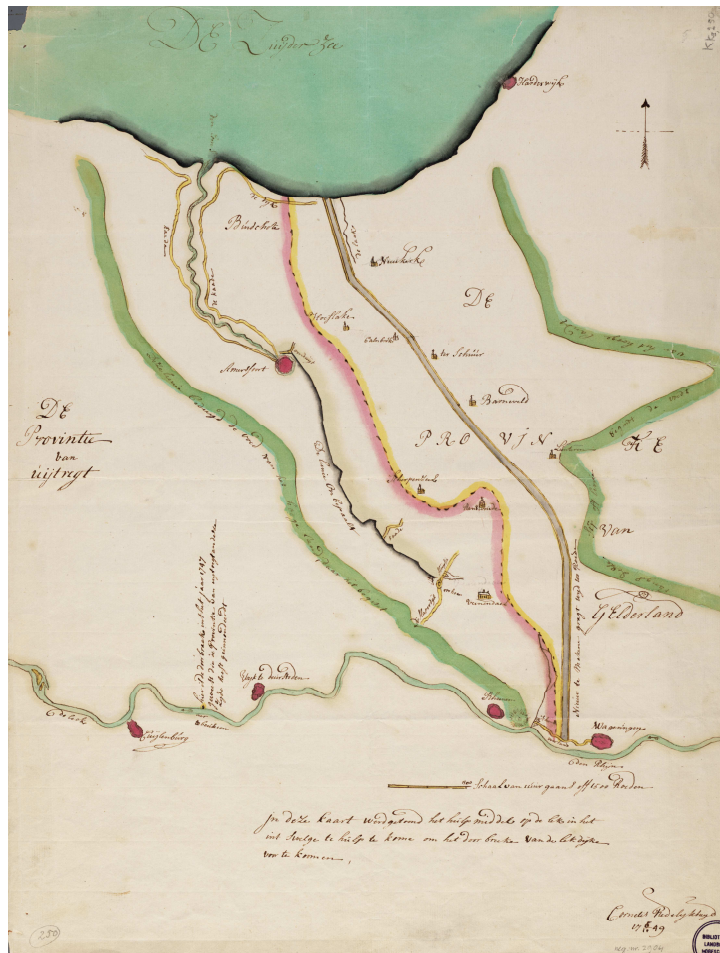
Wie woonden waar in de binnenstad van Wageningen? : het historisch kadaster van 1550 tot 1900 / A.C. Zeven
Wageningen : Rockingstone, 2002-2003. – 5 dl.
FORUM ; MAG ; 471A03

8. (Civiel- en cultuur-) Technische kaarten

Kaarten die gemaakt zijn naar aanleiding van civiel- en cultuur-technische werken kunnen onder meer in verband staan met landontginning (het in cultuur brengen van woeste gronden en veenafraving bijv.), wegaanleg en bebouwing, riviercorrecties en afwatering (aanleg van dammen, dijken, kribben, sluizen, kanalen enz.) en landaanwinning. Men moet er op bedacht zijn dat het kan gaan om een plansituatie die niet of gewijzigd is uitgevoerd. Het zijn vaak technische kaarten waarmee gewerkt werd en er zijn er dan ook veel door slijtage of veroudering in de prullenmand verdwenen. Sommige stadsplattegronden geven plannen weer die niet gerealiseerd zijn zoals het uiterwaardenplan van Wageningen.

WAGENINGEN op de kaart, een typologie van kaarten

Bij tuintekeningen is het belangrijk onderscheid te maken tussen ontwerpplattegronden en situatietekeningen.

In deze kaart werd getoond met hulp middel op de Lek in het int swelge te hulp te kome om het door breeken van de Lekdijken voor te koomen / C. Redelykheyd

[S.L. : s.n.], 1749. - 1 krt.bl. pentek.; marginaal ingekl.; Manuscript

WAGENINGEN op de kaart, een typologie van kaarten

Op deze kaart is aangegeven: Nieuw te maken gragt wijd 100 roeden (Rijnkanaal van Wageningen naar de Zuiderzee) en bij Beusekom; hier is de doorbrack int het jaar 1747 geweest ...
FORUM ; SPEC.COLL. ; RKk.I,250

[Stadsplattegrond Wageningen] / Cartografica – Haarlem

Wageningen : Pudoc,

- Stadsplattegrond Wageningen met uiterwaardenplan en Tarthorstplan, 1970

- Stadsplattegrond Wageningen, 1977

FORUM ; SPEC.COLL. ; RKk.II, kaarten Gelderland na 1900

2 reproducties tuinontwerpen Botanische Tuin De Dreijen. Uit:
Icones selectae Vadenses : geselecteerde afbeeldingen uit het bezit van de Landbouwniversiteit Wageningen / C.S. Oldenburger-Ebbers
Wageningen : LU, 1994. - 1 map + 32 p. toel. tekst 10 pl.
FORUM ; SPEC.COLL. ; 003C40

9. Militaire kaarten en luchtfoto's

Er zijn veel kaarten die met de krijgshistorie te maken hebben maar een veel grotere bruikbaarheid hebben dan alleen voor krijgshistorisch onderzoek. Te onderscheiden zijn er: de kaarten van fortificaties (vestingsteden m.n.); de kaarten van militaire operaties (veldtochten, belegeringen e.d.) en topografische overzichtskaarten. Vooral kaarten van vestingsteden zijn in grote getale bewaard gebleven. Het zijn meestal 'lege' stadskaarten, zonder stratennet, waarop met nadruk de vestingwerken zijn weergegeven. Voor historisch-topografisch onderzoek hebben ze soms weinig waarde maar voor bouwhistorie des te meer. Een uitzondering hierop vormen de stadsplattegronden van Van Deventer die zeer veel topografische informatie bevatten. De kaarten van militaire operaties zijn vaak pure commerciële nieuws- of historiekaarten en derhalve vaak topografisch niet betrouwbaar. In de 18de eeuw kwam er een groot aantal gedetailleerde, regionale, militaire topografische kaarten tot stand. Aanvankelijk

WAGENINGEN op de kaart, een typologie van kaarten

verschenen deze kaarten niet in druk. De militaire overzichtskaarten waren in eerst instantie uitsluitend voor militaire doeleinden bestemd. Ze verschillen echter vaak niet van de algemene topografische kaarten. Het predicaat militair slaat niet zo zeer op de inhoud maar op de opdrachtgever of vervaardiger die uit militaire kringen afkomstig was. De Meetkundige Dienst van Rijkswaterstaat liet vanwege naderde oorlogsdreiging de Grebbelinie en de Hollandse Waterlinie fotograferen in 1939 en begin 1940. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden er luchtfoto's én ook kaarten van Nederland gemaakt door de Duitsers en Geallieerden.

Wageninge.

[S.l. : s.n., ca. 1659]. - 1 krt. manuscript, gekl. Schaalstok: 100 Roeden = 11 cm ; Met wapen van Wageningen
FORUM ; SPEC.COLL. ; RkK.I, 267

[Luchtfoto's van de Grebbelinie] / Rijkswaterstaat ('s Gravenhage)

Meetkundige Dienst

[S.l.] : [Rijkswaterstaat], 1939

Foto nr. 1824 en 1838

FORUM ; SPEC.COLL. ; R360A-Fotocoll.

Wageningen : sheet 39 East / Nederlandse Topografische, Dienst. - 3rd ed.

[S.l. : s.n.], 1945. 1 krt. In kleur; Bew. van: Topografische Karte der Niederlande 1:50.000

FORUM ; SPEC.COLL. ; RkK.II, div. oorlogsuitgaven top. kaarten

10. Water-, Rivier- en Zeekaarten

Voor Wageningen zijn rivierkaarten een belangrijke cartografische bron. Er werden al vanaf het einde van de 16de eeuw veel rivierkaarten vervaardigd. Soms is er tevens sprake van kaarten met een cultuurtechnische of juridische doeleinde, zoals de afbakening van visserijgebieden. De weinige kaarten uit de 17de eeuw met grotere riviertrajecten hebben meestal een militaire

WAGENINGEN op de kaart, een typologie van kaarten

achtergrond, de rivieren deden dienst als verdedigingslinies. Begin 18de eeuw werd het doel vaak riviercorrecties in verband met de bevaarbaarheid en de veelvuldig voorkomende rivieroverstromingen. Aan het einde van de 17de eeuw stroomde 90% van het Rijnwater door de Waal met als gevolg dat de Nederrijn en de IJssel soms verdroogden. De aanleg van het Pannerdens Kanaal in 1705-1708 en de oprichting van het College tot Beneficieering van Nederrijn en IJssel, te beschouwen als de voorganger van Rijkswaterstaat, markeert het begin van een nieuwe periode in de rivierkartering. Deze kaarten die soms tot 200 m. buiten de bandijken nog berusten op eigen metingen zijn vaak ondergewaardeerd maar van groot belang voor het historisch-topografisch onderzoek.

Kaart van de Nederrhyn en Leck stroom, van de stad Arnhem, tot aan het Oudslijkerveer beneden de stad Culemborg ... / J. Engelman, F.W. Conrad, L.Schenk Jansz
[s Gravenhage ; s.n., ca. 1793]. - 2 krt.bl. gravure

WAGENINGEN op de kaart, een typologie van kaarten

FORUM ; SPEC.COLL. ; RKK.I, 336

Rivierkaart [van Nederland] : 2e herziening / Rijkswaterstaat ('s-Gravenhage)

's-Gravenhage : Rijksuitgeverij, 1914-1961.

Serie II: Neder-Rijn, Lek, Rotterdamsche Waterweg c.a. - 29 krt.nr. (31 krt.bl.)

- Blad No. 6 Wageningen (vierde uitgave) 1961; 1 : 10.000

FORUM ; SPEC.COLL. ; RKK.II,Rivierkrt.

WAGENINGEN op de kaart, een typologie van kaarten

C. Thematische kaarten

Onder thematische kaarten wordt verstaan de afbeelding van fysische, biologische of sociale verschijnselen door grafische symbolen met kwantitatieve of kwalitatieve eigenschappen. Van de oneindige hoeveelheid aan soorten thematische kaarten zijn er 5 soorten geselecteerd die representatief zijn voor de kaarten-collectie die de bibliotheek in haar collectie heeft vanwege de voormalige en huidige werkterreinen van Wageningen UR.

11. Geologische kaarten

Een geologische kaart is een kaart waarop structuren en lagen in de aardkorst worden aangegeven. Een goede geologische kaart geeft een drie dimensionaal inzicht van de aardkorst door projecties op het vlak van de kaart. De ondergrond van een geologische kaart is een gewone topografische kaart, liefst met hoogtelijnen. Met verschillende kleuren kan op de kaart worden aangegeven welke geologische formaties en gesteenten op die plekken voorkomen. De geologisch kaart van Staring besteedt aandacht aan de lagen en structuren die afkomstig zijn van verschillende geologische tijdvakken.

[Geologische kaart van Nederland]. Schaal: 1:200.000/ W.C.H. Staring [s'Gravenhage] : Ministerie van Oorlog, Topographisch Bureau], 1868-1869. - 25 krt.bl.;

- Kaartblad 19 Betuwe

FORUM ; SPEC.COLL. ; R375B09

Geologische kaart van Nederland. Schaal 1 : 50.000/ Rijks Geologische Dienst (Haarlem)

[Haarlem] : Rijks Geologische Dienst, [1925-1951?]. –

- Kaartblad 39 Rhenen, Kwartblad II, 1936

FORUM ; SPEC.COLL. ; RPK.IF-01

WAGENINGEN op de kaart, een typologie van kaarten

12. Geomorfologische kaarten

Geomorfologie is de wetenschap die de vormen van het landschap en de processen die daarbij een rol spelen of hebben gespeeld, bestudeert. Op een geomorfologische kaart worden verschijnselen zowel van binnenuit de aarde (vulkanen en bergen) in kaart gebracht als van het aardoppervlak zelf zoals stuwwallen, landduinen, dekzandruggen, uiterwaarden, oeverwallen en plateaus. Vaak is hierbij wel een relatie te leggen met de gesteenten en bodemsoorten die in respectievelijk geologische en bodemkaarten worden afgebeeld.

Geomorfologische kaart van Nederland :schaal 1:50.000. 39 Tiel. / D.J. Brus

Wageningen [etc.] : Stiboka [etc.], 1986. – 26 p. + 1 krt. + Toelichting op kaartblad 39 Tiel
FORUM ; SPEC.COLL. ; RkK.II, Geomorf.krt.(NN17643)

13. Bodemkaarten

Onder bodem wordt verstaan het uit los materiaal bestaande deel, boven op de aardkorst tot op een diepte die van belang is voor de vegetatie. Bodem en grond worden in de volksmond vaak door elkaar heen gebruikt. Een bodemkaart heeft een legenda waarin bodemsoorten als klei, veen, leem en zand voorkomen. Voor het begrijpen van natuurlijke processen, voor de landbouw en de werking van ecosystemen is bodemkunde onontbeerlijk.

Voorgangers van Alterra maakten de bodemkaarten van Nederland, zowel landsdekkend als regionaal en lokaal. Deze kaarten zijn nu een onderdeel van de Speciale Collecties. De huidige Bodemkaart van Nederland is alleen nog digitaal:

www.bodemdata.nl

Over de bodemgesteldheid rondom Wageningen / P. Buringh
's-Gravenhage : Staatsdrukkerij, 1951. – 131 p. + 3 krt.; proefschrift
Wageningen

WAGENINGEN op de kaart, een typologie van kaarten

FORUM ; MAG ; NN31541, 9

Bodemkaart van Nederland 1:50.000 : toelichting bij de kaartbladen 39 West Rhenen en 39 Oost Rhenen. / G.G.L. Steur, W. Heijink
Wageningen : Stiboka, 1973. – 193 p. + 4 bijl.
FORUM ; MAG ; 841A24

Bodemkaart van de bouwgrond van het Instituut voor Tuinbouwtechniek aan de Lage Steeg te Wageningen / Stiboka. - Schaal 1 : 1000, hoogteschaal 1 : 50
[Wageningen : Stiboka, z.j.]. - Ingekleurde lichtdruk
FORUM ; SPEC.COLL. ; kast M2A, lade 2, B-56

14. Waterstaatskaarten

Waterstaat is een verzamelnaam voor de activiteiten van de Nederlandse overheid gericht op het geschikt maken en beheren van het grondgebied voor menselijk gebruik. In de oorspronkelijke, letterlijke betekenis wordt met de waterstaat de toestand van het oppervlakte- en grondwater bedoeld. Later werd het woord ook gebruikt voor activiteiten gericht op het waterbeheer, die met de komst van de eenheidsstaat naar Frans model eind achttiende eeuw door de Rijksoverheid ter hand werden genomen. In plaats van de verschillende regionale waterschappen, hoogheemraadschappen en provinciale overheden werd toen (in 1798) de dienst Rijkswaterstaat opgericht. Begin negentiende eeuw werden er vooral technische kaarten vervaardigd voor riviervverbeteringen en kanalenaanleg. Vanaf 1864 verschenen de eerste bladen van de Waterstaatskaart van Nederland in 5 edities tot 1992. De Waterstaatskaart is nu alleen nog maar digitaal bij Rijkswaterstaat intern te raadplegen.

Waterstaatskaart van het Koninkrijk der Nederlanden op de schaal van 1:50000. Editie 1.
's-Gravenhage : Departement van Waterstaat Handel en Nijverheid, 1865-1935

WAGENINGEN op de kaart, een typologie van kaarten

- Kaartblad Rhenen 2, herzien in 1930, Ged. bijgewerkt tot 1934
FORUM ; SPEC.COLL. ; LEESZAAL

Waterstaat in kaart : geschiedenis van de waterstaatskaart van
Nederland, 1865-1992 / M. Blauw Utrecht : Matrijs, 2003. - 160 p
FORUM ; SPEC.COLL. ; 115-F-1/2003-01

Waterstaatskaart van Nederland : schaal 1:50.000. Editie 5 /
Rijkswaterstaat, Meetkundige Dienst, Afdeling Waterstaatskartografie
's-Gravenhage : Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 1981-1992
- Kaartblad Tiel-oost 39, 1986 + Beschrijving behorend bij ... Gelderland
FORUM ; SPEC.COLL. ; LEESZAAL

15. Vegetatiekaarten

Veel meer dan van fauna en vee is de verspreiding van flora,
vegetatie, bos en vooral van landbouwgewassen al dan niet in
klimaatzones in kaarten vastgelegd. Planten hebben een directe
relatie met de aarde, de bodem en het landschap. De
Natuurhistorisch wandelkaart van Wageningen is typerend voor de
groeierende belangstelling voor de natuur aan het einde van de
negentiende eeuw. In de collectie van de bibliotheek zijn veel
vegetatiekaarten aanwezig die gemaakt zijn door voorlopers van
Alterra.

Natuurhistorische wandelkaart van Wageningen en omstreken / H. Bos
Schaal [ca. 1 : 10.000]. - Wageningen : Ophorst, [1891]. - 1 krt. + 10 p.
lithogr. ;
- Kaart + Tekst: Natuurhistorische wandelkaart van Wageningen
omstreken : verklaringen en inlichtingen
FORUM ; SPEC.COLL. ; RKK.II, Gelderland

Wandelingen in het voetspoor van Hemmo Bos rond Wageningen : Ede-
Wageningen-Renkum / R. Schaafsma
Utrecht : Matrijs, 2004. - 140 p. + krt.
FORUM ; MAG ; 208-A/2004-06

WAGENINGEN op de kaart, een typologie van kaarten

De vegetatie van Wageningen en omgeving / E.C.J. Ott
Wageningen : PUDOC, 1992. - 153 p. + 1 krt.
FRUM ; MAG ; NN19703, 16